PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 2. štev. 203 - Cena 3.- lire | TRST, sobota 26. januarja, 1946 | Uredništvo in uprava, Piazza Goldoni št. 1-I. Tel. št. 93806, 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo

„Battaglioni speciali“ Aquila, Arezzo, Sarzana

Italijanske mučilnice naših ljudi

13.7.1920, ko še ni bilo fašizma:

je bil požgan Narodni dom «Balkan» v Trstu in razdejane advokatske pisarne: dr. Kimovca, Pretnerja, Okretiča, Abrama, Agneletta in Vilfana v Trstu.

Istega dne popoldne so bile razdejane: slovenska restavracija Lenček, kavarna Commercio, podružnica Ljubljanske kreditne banke in podružnica Prve hrvaške hranilnice, slovenska osnovna šola Sv. Cirila in Metoda na Acquedottu, srbska cerkvena občina v Trstu, stanovanje jugoslovanskega delegata v Trstu in prostori špedicijske družbe «Balkan».

V spomin na svoj «doprinos k zmagi» so se slikali ob hišah, ki so jih dan preje požgali.

II. poglavje — vojni zločini na Kobariškem.

KOBARID — *Leta 1940. je P. S. iz Tolmina aretirala Manfredo Andreja, ki se je po dvanajstletni ječi vrnil domov. Poslali so ga v internacijo «Saluzzo», kjer je 9. 7. 1943. umrl. 1941. je PS iz Tolmina aretirala Uršča Rudolfa takoj po razpadu stare Jugoslavije. Po daljšem zaporu v Gorici so ga postali v internacijo «Istonio Marinas».*

Po razpadu Jugoslavije so karabinjersko posadko v Kobaridu znatno ojačili, da bi laže kontrolirala kretanje ljudstva in povzročala incidente. Pomnožili so tudi vojaštvo, ki se je vse do razpada Italije v številnih akcijah znašalo nad prebivalstvom. Ljudi so internirali za najmanjša sumničenja. Od leta 1942. pa do 1943. so pričeli prisilno mobilizirati mladoletne fante in starejše može. Karabinjerske patrulje so jih lovile po hišah in zapirale v kasarne. Po daljšem času se je šele zvedelo, da so jih uvrstili v kazenske bataljone «speciale»: Aquila, Arezzo, Sarzanna.

Leta 1941. so Italijani aretirali in internirali Uršič Rudolfa, slugo Alojza in Perinčič Draga. Leta 1942. so aretirali Manfredo Jožefa. Leta 1943. pa so aretirali in internirali po raznih italijanskih in nemških taboriščih: Medveš Ludvika, Koren Izidorja, Lazar Ignaca, Sluga Alojza, Gorenjšček Alberta, Koren Ivana, Koren Antona, Pontar Franca, Miklavio Andreja, Mašera Rudija, Mašera Mirka, Melan Ivana, Perinčič Ivana, Gruntar Antona, Miklavič Maksa, Skalin Milana, Ivančič Viktorja, Gratoni Jožefa, Stres Antona, Golja Marijo, Golja Amalijo, Pontar Alojza, Fili Antona, Krajno Andreja, Fili Andreja, Skalin Marijo, Gruntar Ivano, Volarič Katarino, Bratovič Marto, Gruntar Marijo, Sekli Natalijo, Pitamic Terezijo, Gabrček Marijo, Mašera Sonjo, Perinčič Ludvika, Uršič Anico, Uršič Maro, Uršič Vero, Gratoni Ido, Gratoni Anico, Matelič Jelko, (Gabrček Marijo, Mašera Sonjo, Golja Marijo, Golja Amalijo — aretirane drugič), Kodeli Katarino, Koren Ida, Miklavio Marijo, Miklavio Maro, (Krajno Andreja — aretiran drugič), Komar Franca, Komar Jožefa in Komar Marijo.

Po kapitulaciji Italije so zločine italijanske vojske nadaljevali Nemci s pomočjo belogardistov in italijanskih republikancev.

Od 9. oktobra pa do zadnjih dni pred kapitulacijo so v kraju ubili 16 ljudi in sicer: Uršič Ivana (ustrelili 9. 10. 1943.), Kurinčič Jožefa (ustrelili 31. 10. 1943.), Kostatini Jožefa (ustrelili 31. 10. 1943.), Golarič Antona (ustrelili 4. 11. 1943.). Fili Antona (obesili 10. 11. 1943.), Sluga Franca (ustrelili 16. 11. 1943.), Bogataj Milana (ustrelili 5. 10. 1943.), Sarf Izidorja (ustrelili 5. 2. 1944.), Matelič Franca (ustrelili 26. 6. 1944.), Stres Milana (ustrelili 11. 4. 1944.), Stres Franca ustrelili 15. 9. 1944.), Turjan Marjana (ustrelili septembra 1944.), Kodeli Stanislava (ustrelili septembra 1944.),Ivančič Nado (ustrelili septembra 1944.), Stanič Cirila (ustrelili 15. 3. 1945.), Fon Slavka (ustrelili aprila 1945.).

Aretirali, in nekatere tudi internirali, pa so 40 oseb: Gruntar Drago, (Ivančič Slavko, Ivančič Maro, ki so pobegnile v NOV), Skalin Marijo, Uršič Marijo, Perinčič Marijo, ki je pobegnila v NOV, Markovič Loro, Gruntar Marijo, Pitamic Terezijo, Stres Alojza, Krajno Andreja, Gruntar Ivana, Sturm Marico, Sturm Emo, Uršič Franca, Ivančič Pavlo, Ivančič Marijo, ki je umrla v Auschwitzu, Sturm Marico (drugič), Sturm Emo (drugič), Medveš Ludvika, ki se ni več vrnil iz Nemčije, Gomilšček Albina, Sturm Alojza, Gruntar Matilde, Volarič Jožefa, Volarič Marijo, Miklavic Maksa, Miklavic Maro, Perinčič Ivana, Gruntar Ivana, Stres Marjana, Grinover Uga, Hunelj Ivana, Grinover Guida, Sturm Katarino, Sturm Franca, Uršič Anico, Uršič Maro in Uršič Vero.

30. 10. 1943. so Nemci za časa ofenzive na partizane pridrveli v Kobarid, terorizirali in ropali ljudi.Ob tej priliki so oropali 21 posestnikov in napravili škode za 100.000 lir. Sklicali so vse moške na trg in jih prisilili, da so popravljali cesto, ki so jo partizani razdejali. Ob tej priliki so aretirali KorinčičJožefa, ga odpeljali nekaj sto metrov iz vasi in ga tam ustrelili. Istega dne so v bližini Kobarida požgali gospodarska poslopja (senike): Kokolu Ivanu, Komar Jožefu, Sarf Jožefu, Matelič Ivanu, Krajnc Andreju, Skalin Antonu, Uršič Stanku, Ivančič Marijl, Perinčič Gusti, Miklavčič Antonu, Misič Mariji, Pontar Francu, Miklavic Maksu, Pontar Matevžu, Fonu Jožefu.

10. 11. 1943. so nemške edinice iz Kobarida zajele v bližini St. Petra ob Nadiži 11 mož, ki so se vračali iz internacijskih taborišč iz Italije. Prepeljali so jih v Kobarid, kjer so jih še istega dne ob 18. uri ustrelili. Imena padlih so neznana, ker so bili srbske narodnosti. 12. tovariš, ki se je rešil, je Hrast Ivan iz Borjane pri Kobaridu.

2. 2. 1944. je nemška patrola na poti v vas Livek aretirala Fond Margerito iz Trnovega, ki je bila namenjena kot kurirka k partizanom. V Kobaridu so tovarišico zaslišali in jo po nečloveškem mučenju ustrelili. Istega dne so aretirali še Uršič Vero in Fon Margerito, ki je ostala pol leta pod policijskim nadzorstvom in se je morala vsak dan dvakrat javiti na nemškem poveljstvu.

21. 8. 1944. so nemške edinice iz Kobarida, Tolmina in Bovca vodile ofenzivo proti partizanom. Ob tej priliki so v vasi Krn polovili 28 partizanov in jih prepeljali v Kobarid. Usoda 27 je do danes neznana, tovariša Uršič Franca — Joška pa so nezavestnega zaradi dobljenih ran prepeljali v Kobarid. Po zaslišanju v Gorici je bil odpeljan v Trst, kjer so ga pred odhodom nemških edinic iz Trsta ustrelili 7. 4. 1945.

24. 11. 1944. je nemška policija iz Kobarida aretirala 13 letnega Gruntar Maksa zaradi letakov, ki jih je imel pri sebi. V zaporu so ga zasliševali domobranci in ga pretepli do nezavesti. Ker mu niso mogli ničesar dokazati, so ga izpustili, drugi dan pa so ga spet zaprli, zasliševali in pretepali.

V letu 1944. in 1945. je nemška delavska četa «Enzian» v Kobaridu mobilizirala za kopanje jarkov in gradnjo utrdb vse ljudi iz vasi; mlade in stare, moške, ženske in otroke, ki so morali delati ob vsakem vremenu, do zloma Nemčije. Enega so pri delu nacisti ubili. 1. V. 1945. so Nemci ob prihodu v Kobarid požgali eno poslopje, kjer so našli nekaj municije. Škoda znaša 60.000 lir.

Naša kri - naš plebiscit

Dan za dnem pošilja primorsko prebivalstvo resolucije tov. Kardelju v London. Niso pisane v visokem diplomatskem jeziku, pisane so z ostro roko, v trdi, domači govorici, pa je njih vsebina vendar močnejša, kajti argumentirana je z žrtvami in prelito krvjo.

Kopriva na Krasu je majhna vas, pa, evo, njenih silnih argumentov:

«Vsi vaščani iz Koprive na Krasu enodušno izjavljamo, da hočemo biti priključeni k ljudski republiki Jugoslaviji. Pogumno smo šli v borbo proti italijanskemu fašističnemu okupatorju naše zemlje in nismo se ustrašili njegovih motoriziranih divizij.

Za dosego tega cilja smo v tej borbi žrtvovali 15 naših najboljših sinov, 15 trpečih v internaciji, v Titovo armado smo dali 64 borcev. 51 družin je okupator sovražnik, porušil je hiše, poitalijančili so nam 51 slovenskih imen, 19 naših vaščanov so prisiljeno izselili, 8 pa neusmiljeno pretepali kvesturini, 13 so jih odvedli na prisilno delo, v zaporih je prenašalo muke 16 naših ljudi.

Torej, ne potrebujemo nobene demarkacijske črte. Naša demarkacijska črta je že označena s potoki prelite krvi naših najboljših sinov.

To so dovolj močni razlogi, da trdno upamo v pravično rešitev našega vprašanja in da živimo v prepričanju, da bomo v tem letu priključeni k ljudski republiki Jugoslaviji, ki je edina, ki jameči pravice in srečo našemu ljudstvu. Če ne — še nas je ostalo živih — ki smo še pripravljeni na žrtve».

V našem osvobodilnem boju so krvav delež doprinesle tudi primorske žene. Padali so v boju proti fašistom njihovi možje, njihovi sinovi in padale so same kot borke za svobodo. Zato je tem močnejši njihov glas. Žene iz Žirij zaupajo Kardelju kot zastopniku Primorcev na zasedanju Združenih narodov in pravijo: «Dosti smo pretrpele in žrtvovale, za dosego ciljev in za življenje smo pripravljene žrtvovati še».

Prebivalstvo iz Fojane — Barbana je poslalo vodji jugoslovanske delegacije v Londonu, tov. Edvardu Kardelju, sledečo resolucijo:

«Od otroka do starca, deklet in žen doma in 54 borcev iz naše vasi — vsi smo se udeležili ob strani zaveznikov težke borbe za našo osvoboditev izpod kletega fašističnega jarma, ki nas je 25 let zatiral kot sužnje.

Niti požiganje naših domov, ubijanje nedolžnih otrok, starčkov in žena niti množična pošiljanja v internacijska taborišča niso v nas zatrla upornega duha. Ne dopuščamo, da bi se zdaj skrunile te naše žrtve in kri naših padlih. Nismo premaganci, nismo brezpogojno ali pogojno kapitulirali, da bi nam naši dosedanji krvniki krojili usodo. Smo zmagovalci nad njimi in zato ne prosimo, temveč zahtevamo. Toliko smo prispevali k skupni borbi, da je naša zahteva po priključitvi Julijske krajine s Trstom k ljudski republiki Jugoslaviji samo pošteno zasluženo plačilo na naš boj».

Tako slovenska Primorska. Toda iste želje in iste upravičene zahteve imajo prebivalci Trsta, ki s svojih množnih antifašističnih sestankov pošiljajo resolucije tov. Kardelju.

Požrtvovalnost jugoslovanskih rudarjev

Delavci svinčenega rudnika Trebče mnogo prispevajo k obnovi jugoslovanske kovinske industrije. S požrtvovalnostjo jim je uspelo spraviti celotno produkcijo v normalen obrat.

Premog za rudnik so preskrbeli iz premogovnika Kosovo. Ko to ni bilo več mogoče, so delavci na množičnem zborovanju sklenili zgraditi železniško progo do novega premogovnika v Sibovcu. Problem delovne sile za to železnico so rešili tako, da so namesto treh osemurnih posadov v Trebči, uvedli 2 dvanajsturna posada. Na ta način je bilo nekaj sto delavcev prostih dela v rudniku in so mogli delati na železnici, medtem ko je ožji del dela v Trebči izvrševalo preostalih 2.500 delavcev. Pragove in tračnice za železnico pa so kupili.

V 25 dneh so zgradili 5 km dolgo železniško progo do Sibovca, odkoder prihaja sedaj premog za kalorično elektrarno v Trebči. Zelo težak je bil tudi prevoz podpornikov za prodore. Le ozka steza je vodila v gozd, od koder so les prenašali na tovornih živalih. Delavci so sklenili zgraditi 3 km dolgo cesto iz Stare-ga trga v Bare, odkoder prevažajo sedaj les, ki ga uporabljajo tudi za reve v rudniku, s kamioni.

V decembru so delavci v Trebči darovali 380.000 dinarjev za reveže. V okviru nabiralne akcije za zimsko pomoč pa so zbrali pribl. milijon dinarjev.

Prvi nastop Višinskega na skupščini Združenih narodov

Sovjetska delegacija ponovno zagotavlja vso svojo podporo za zavarovanje miru

London, 25. Tass. — Prvi nastop pomočnika ljudskega komisarja za zunanje zadeve ZSSR Višinskega na plenarnem zasedanju glavne skupščine Združenih narodov, je povzročilo veliko zanimanje med delegati in obcinstvom.

Trg pred Central Halle je bil nabito poln in ko je Višinski stopil iz avtomobila, ga je ljudstvo viharno pozdravljalo. Velika nestrpnost je bila tudi v sejni dvorani, kjer so bila vsa mesta za javnost in tisk zasedena.

V svojem govoru na plenarnem zasedanju glavne skupščine dne 24. januarja je Visinski, čigar prihod na govorniski oder so pozdravili z dolgotrajnim odobravanjem, izjavil:

«Gospod predsednik, gospodje delegati, nikakor se mi ne zdi potrebno na dolgo govoriti o važnosti resolucije, ki je bila predložena današnjemu plenarnemu zasedanju glavne skupščine v odobritev. Važnost tega dokumenta doloca važnost problema, s katerim se peca resolucija.

Načrt resolucije, ki je predlozen glavni skupščini v odobritev in ki ga je odobrila moskovska konferenca zunanjih ministrov ZSSR, ZDA in Velike Britanije, je posledica proučevanja in diskusij, ki so se vrsile v ozracju razumevanja. Prvotno smo iskali sklepe po raznih poteh, toda kot posledico skupnih naporov smo našli srecno rešitev problema, ki jo izraža priporočilo moskovske konference treh zunanjih ministrov.

Sovjetska delegacija je mnenja, da resolucija popolnoma ustreza interesom Združenih narodov. Resolucija bo namreč sprejeta in dokončno sestavljena na glavni skupscini, zaradi tega so pravice in polnomocja glavne skupščine popolnoma ohranjene.

Na drugi strani poudarja resolucija, da bo komisija za atomsko energijo sestavljena iz držav — članic varnostnega sveta in predstavnika Kanade, kar je v skladu z naporom v zvezi z odkritjem atomske energije. To je tudi popolnoma v skladu s polnomočji in funkcijami varnostnega sveta, ki je glavni organ, ki mu je bila poverjena naloga vzdrzevanja miru in izvajanje potrebnih ukrepov v ta namen.

Rad bi opomnil na besedilo cle- na 24. listine, ki pravi: «Da bi zagotovili takojšnje in uspešne akcije organizacije Zdruzenih narodov, poverjajo njihovi člani varnostnemu svetu glavno odgovornost za vzdrževanje mednarodnega miru in varnosti in soglasajo, da deluje varnostni svet v izpolnjevanju dolžnosti, ki slede iz te odgovornosti, v njihovem imenu.»

Tako izrazajo ukrepi, ki jih resolucija opisuje, tocno in realistično stališče do izvajanja ukrepov za kontrolo atomske energije.

Sovjetska delegacija zagotavlja ponovno svojo podporo tej resoluciji in izraza upanje, da jo bo to plenarno zasedanje glavne skupščine soglasno sprejelo. To je prvo važno dejanje skupnih naporov Združenih narodov v zavarovanju miru in varnosti po vsem svetu. Naj bi popoln in resničen uspeh kronal to plemenito delo!»

Varnostni svet bo razpravljal o sprejemu Albanije med Združene narode

London, 25. Unipress. — Preden je Varnostni svet prešel na politična vprasanja, je odredil svojemu vojaškemu štabu — Vrhovnemu poveljstvu Združenih narodov, naj se sestane 2. februarja v Londonu in prične z delom za priprave za oboroženo silo, ki naj podpre sklepe tega sveta.

Vojaški štabni odbor sestavljajo vojaški voditelji ZDA, Kitajske, ZSSR, Britanije in Francije.

Na sestanku je svet sprejel prosnjo Albanije za pripustitev med člane Združenih narodov. O tem bo Varnostni svet razpravljal na svojem naslednjem sestanku.

Varnostni svet je tudi odobril egiptovski predlog, naj se povabijo Iran, Ukrajina in Grcija, ki niso članice Varnostnega sveta, naj prisostvujejo zasedanju v ponedeljek, da bodo tako mogle izraziti svoje stališče.

Letaki za popolno svobodo Indije

London, 25. Ass. Press. — Pred poslopjem, kjer zasedajo Zdruzeni narodi, se je danes pojavilo pet letakov, ki zahtevajo popolno svobodo za Indijo. Na letakih je bilo napisano: «Zdruzeni narodi pomenijo svobodo za vse, osvobodite indijske milijonske množice! Umaknite britanske in indijske čete iz Indonezije!

Letaki so bili naznanili demonstracijo, ki se bo vrsila v nedeljo v Londonu na Trafalgar square.

Protidemokratični režim v Grčiji

Brzojavka EAM-a skupščini ZN

Atene, 25. - Tass — Dne 23. januarja je poslal glavni odbor EAM-a predsedstvu glavne skupscine Združenih narodov in varnostnemu svetu brzojavko, ki pravi, da «grško ljudstvo, ki je žrtvovalo vse v borbi Združenih narodov, sedaj živi pod protidemokratično vlado.»

Brzojavka poudarja nadalje, da monarhisti, ki uživajo podporo tujine, izvajajo krvoločen teror proti demokratičnemu prebivalstvu in da položaj v Grčiji nasprotuje vsem zavezniškim deklaracijam, zlasti pa krimskim sklepom.

«Ker ni resnično neodvisne vlade, ki bi predstavljala ljudstvo — nadaljuje brzojavka — ki bi mogla posredovati resničen glas grškega ljudstva, se obračamo naravnost na glavno skupščino in varnostni svet Združenih narodov. Zahtevamo umik britanskih čet v skladu z zahtevami grških ljudskih zborovanj, zahtevamo zagotovitev naše narodne neodvisnosti, sestavo demokratične reprezentativne vlade v skladu s krimskimi sklepi in z voljo ogromne večine ljudstva. Samo taka vlada b mogla obnoviti demokratične svoboščine in voditi deželo k resnično svobodnim volitvam.»

EAM zahteva tudi priznanje grške narodne osvobodilne borbe.

Delegacija britanske mladine v Stalinu

Stalino, 29. - Tass — Britanska mladinska delegacija, ki jo vodi predsednik Zveze za anglo-sovjetsko mladinsko prijateljstvo, član parlamenta John Platts-Mills, je obiskala mesto Stalino.

Delegati so si ogledali središče doneškega bazena Stalino, obiskali Hruščevovo idustrijsko visoko šolo, sole, kulturne ustanove in veliki rudnik št. 17-17a. Delegati so se spustili v rove in se seznanili z obnovo naprav. Delegate so izredno zanimale metode obnavljanja rudnikov v Donbasu.

Gostje so tudi prisostvovali operni predstavi v stalinskem opernem gledališču.

Angleški kredit Grčiji

London, 25. Unipress. — Velika Britanija je odobrila Grčiji kredit 10 milijonov funtov šterlingov. Kredit mora odobriti še parlament.

Posojilo se bo odplačalo v desetih letnih obrokih, pričenši s 1. julijem 1951.

Kerr bodoči veleposlanik v ZDA

London, 25. Ass. Press. — Sir Archibald Clark Kerr, britanski veleposlanik v Moskvi, bo po današnjem poročilu britanskega zunanjega ministrstva postal 1. maja naslednik Lorda Halifaxa kot veleposlanik v Washingtonu.

Sir Archibald Clark Kerr je ta teden odpotoval na Javo.

Položaj na Javi pred prihodom Kerra

Batavija, 25. - Unipress — General Sir Philip Christison, zavezniški vrhovni povejnik na Javi, je danes ukazal republikancem, naj odstranijo vse protiholandske in svobodoljubne parole s hiš, avtomobilov, tramvajev, itd.

Britanci so uporabili japonske vojne ujetnike, da so te parole na zidovih prepleskali.

Britanske oblasti so poslale vsem listom okrožnico in zahtevale, naj ne objavljajo več «zlonamernih» člankov.

Te ukrepe spravljajo v zvezo z bližnjim prihodom Archibalda Clark Kerra, posebnega britanskega odposlanca, v Batavijo.

Koliko velja grška drahma

Atene, 25. - Unipress — Ministrski predsednik Sofulis je izjavil danes, da bo kurz drahme dolocen na 5.000 za dolar in 20.000 za funtsterling. Na črni borzi notira drahma 180.000 za funtsterling, dosedanji uradni kurz pa znaša 4.000.

KRATKE VESTI

BUDIMPEŠTA. Ljudsko sodišče v Budimpešti je obsodilo Josefa Bertajoja in Istvana Kremerja na deset let prisilnega dela. Oba sta bila stražarja v ujetniškem taborišču, kjer sta pretepala britanske in ameriške letalce. Sodba poudarja, da sta obtoženca kršila mednarodne zakone ter omadeževala madžarsko čast.

SPLIT. Zavedajoč se velike pomembnosti Dioklecianove palače v Splitu je tehnični odsek ljudskega odbora v Splitu pričel obnavljati to poskodovano zgodovinsko zgradbo.

MOSKVA. Predsednik protifašističnega odbora sovjetske mladine Fedorov je priredil spejem na čast ameriške mladinske delegacije, ki se mudi v Moskvi.

Aretacija podpredsednika afganistanske vlade

Teheran, 26. - Tass — List «Forug» je objavil poročilo o dogodkih v Afganistanu. Po tem poročilu je afganistanska policija aretirala podpredsednika afganistanske vlade Abdulahim Kana in stevilne njegove sorodnike ozir zaupnike pod obtožbo, da so rovarili proti vladi. Po teh aretacijah je policija uvedla strogo nadzorstvo nad stevilnimi drugimi osebami, med njimi nad novinarji, intelektualci in častniki.

List poroča, da prihaja Abdulahim Kan iz Kusistanske province, kjer prebivajo narodnostne manjšine Tadžiki in drugi. Po aretaciji Abdulahim Kana so poslali dva afganistanska polka, s policijskimi ojacenji v Kuhistan, kjer bi utegnilo priti do oboroženih spopadov.

List tudi pravi, da je policija odkrila letake v neki Kabulski mošeji Ti letaki obtožujejo afganskega ministrskega predsednika, da ima zveze z inozemstvom in da bo uničil ljudstvo.

Separatistično gibanje na Siciliji

Rim, 25. — Kakor poročajo, se je v preteklem tednu položaj na Siciliji še poslabšal. Prišlo je do novih spopadov med vladnimi četami in separatističnimi elementi. Separatistične organizacije, ki jih podpirajo sicilski veleposestniki in fašistični elementi, si skušajo zagotoviti neomejeno gospodstvo nad Sicilijo. Na zborovanju, ki ga je sklicala italijanska vlada, so zastopniki komunistične, socialistične in akcijske stranke zahtevali odstavitev vrhovnega komisarja za Sicilijo Aldisia, ki nosi glavno odgovornost za sedanji položaj na otoku.

1.700.000 stavkujočih v ZDA

Washington, 25. - Unipress — Ameriška vlada bo danes opolnoči prevzela kontrolo nad ameriško mesno industrijo, da bi na ta način Amerikanci spet dobivali meso.

Kontrola nad 134 mesnimi tovarnami po vsej ZDA bo drugi in obenem največji ukrep te vrste, ki naj premosti povojne težave zaradi stavk, ki zajemajo trenutno 1.700.000 delavcev.

Mornarica še vedno dela in vodi 33 izmed 53 petrolejskih tovarn, ki jih je prevzela pod nadzorstvo v oktobru.

Glede stavke v jeklarnah še vedno ni nobenih znakov, da bi se strokovne zveze in vodstva sporazumeli o mezdah.

Nemški begunci na Danskem

London, 25. - Unipress — Bivši danski minister za državno obrambo Ole Bjoern Kraft je danes izjavil na zasedanju glavne skupščine Združenih narodov, da tvorijo nemški begunci nad 5% današnjega prebivalstva Danske. Ti begunci stanejo dansko državo letno 3% danskega narodnega dohodka.

SZ bo soudeležena pri sojenju japonskih vojnih zločincev

Tokio, 25. — Glavni ameriski tožilec za razpravo proti japonskim vojnim zločincem Joseph Keenan, je danes izjavil, da bo Sovjetska zveza skupno z 8 ostalimi narodi, ki so podpisali japonsko predajo, sodelovala pri sodišču, ki bo sodilo japonske vojne zločince.

Dan indijske neodvisnosti

Bombay, 25. - Unipress — V soboto bodo slavili dan indijske neodvisnosti. Ob tej priliki je skoraj vsako leto prislo do nemirov.

Oblasti pričakujejo, da bodo s policijsko uro ob devetih preprecile nemire v že doslej precej nemirnih mestnih okrožjih.

Delavci iz več tovarn so zaceli stavkati in verjetno je, da jih bo v soboto stavkalo še več, kljub temu da je S. K. Patil, tajnik kongresne stranke za bombaysko pokrajino, izjavil, da kongresna stranka ne želi, da bi prišlo do stavk.

Patil je dejal, da bo kongresna stranka jutri priredila veliko zborovanje, po katerem se bo razvil sprevod po poti, po kateri so šli sprevodi vsako leto na obletnico dne, ko je kongres pred 16 leti izjavil, da je njegov cilj popolna neodvisnost in ne samo položaj dominiona.

V ČEM JE BISTVO TEKMOVANJA DELAVCEV V ZSSR

Moskva, 25. - Tass — Odgovoriti hočemo sedaj na vprašanje nekega inženirja iz Spezie, ki nas sprašuje v čem obstoja tekmovanje med delavci v Sovjetski zvezi.

Tekmovanje med delavci je zelo razsirjeno. Če hočemo biti točni, naj navedemo, da se to imenuje socialistično tekmovanje. V deželi sovjetov, je dejal Stalin, ni več delo težko breme, pač pa postaja znak časti, slave in junaštva. Sovjetski delavci delajo vse napore, da bi povečali proizvodnjo, ker vedo, da večja množina proizvodov dviga življenjski standard vsakega posameznika in vseh kar je v korist vsega kolektiva.

Socialistična tekmovanja so pričela že v prvih časih po ustanovitvi sovjetske države ter so se pokazala kot nov način tolmačenja socialistične misli. To sledi iz večje socialne zavednosti, ki se je izobliko-vala pri delavcih sovjetskega režima. Tekmovanje v industriji se vrši na razne načine: med posameznimi delavci, med moštvi, med oddelki in med vsem uslužbenstvom raznih industrijskih podjetij. Pri obisku sovjetskih delavnic se vidijo pogosto na delovnih mizah rdeče zastavice. To pomeni, da oni delavec tekmuje. Rdeče zastavice dobijo lahko tudi celi oddelki, delavnice in podjetja.

V prvem razdobju je tekmovanje obstajalo predvsem v večjem fizičnem naporu delavca za dosego večje proizvodnje. To je bilo razdobje takozvane stahanovščine. Toda značaj socialističnega tekmovanja se je popolnoma izpremenil, ko je dežela obnovila svojo industrijsko opremo in ko se je sovjetska industrija spremenila v moderno in napredno industrijo. Na osnovi nove tehnike se je stahanovsko gibanje spremenilo v gibanje, ki stremi za tem, da se odkrijejo metode dela, ki bi povečale njegovo učinkovitost, in da se stalno proučujejo tehnična sredstva ter odkrijejo proizvajalni postopki, ki bi privedli do povečanja proizvodnje. Socialistično tekmovanje obstaja predvsem v izpopolnitvi delovnih sredstev, v proučevanju ter v podajanju predlogov za čim večjo racionalizacijo raznih metod dela.

Kdor sodeluje pri socialističnem tekmovanju ima seveda tudi osebne koristi. Kdor več dela in več proizvaja, ta dobi tudi s tem v skladu večjo nagrado. Oni delavci in rudarji, ki prekoračijo svoj delovni program enkrat, dvakrat ali celo trikrat, tudi sorazmerno več zaslužijo, tako da more kak poedinec zaslužiti tudi do 500 rubljev dnevno. Tako si je na primer oni sibirski delavec, ki se mu je posrečilo s popolnoma novo metodo izdelati 120.000 opek, zaslužil temu primerno plačo.

To odgovarja popolnoma socialističnemu načelu: vsakemu pritice nagrada po njegovi sposobnosti in po njegovem delu, Materialno kolektivno nagrado dobi uslužbenstvo, ki se je uveljavilo pri socialističnem tekmovanju. Tako na primer vihrajo na avtomobilski tovarni «Stalin» v Moskvi, zmagovalki pri socialističnem tekmovanju med podobnimi podjetji, tri zastave: ena od ljudskega komisariata za strojegradbo, druga osrednjega odbora Komunistične partije in tretja osrednjega odbora sindikatov. Za vsako teh zastav pripada podjetju nagrada 1 milijona rubljev na leto. Ti zneski so namenjeni od sindikalnega odbora in ravnateljstva tovarne za ojačanje podpornih ustanov in izboljšanje socialnega skrbstva.

To kar smo rekli za tekmovanje v industriji, velja tudi za poljedelstvo in za druge panoge dela. Nedavno je sovjetska vlada objavila rezultate, dosežene pri socialističnem tekmovanju med raznimi pokrajinami države pri zadnji poljedelski kampanji.

In ravno danes je bil objavljen rezultat tekmovanja med strojnimi in traktorskimi postajami. Vsaka izmed njih bo dobila seveda nagrado, ki se bo strinjala z doseženi uspehom. Končno moramo poudariti, da nudi sovjetska vlada onemu, ki se odlikuje pri socialističnem tekmovanju, kakor tudi iznajditeljem novih proizvajalnih postopkov, poleg materialnih nagrad, še spričevala, častne naslove in druge počastitve.

Danes bo Gouin sestavil novo vlado

Pariz, 25. - Unipress — Felix Gopin je izjavil, da upa, da bo lahko dne 26. t. m. sestavil svojo vlado. Tri največje francoske stranke se skušajo sporazumeti o drakonskem financnem načrtu, ki ga je predložil verjetni bodoči finančni minister Pierre Mendès-France.

Socialistična stranka je izjavila, da soglaša s tem načrtom in Gouin je dejal dopisnikom, da se nadaljujejo diskusije o nekaterih finančnih problemih. Izrazil je upanje, da bodo zadeve preko noči razjasnjene, tako da bo zjutraj mogoče sprejeti dokončen sklep. Nacrt Mendès-France predvideva med drugim zvišanje za 40 milijard stroškov za oboroževanje sprememb davčnih predpisov itd.

Visoki izdatki za francosko armado so bili eden izmed glavnih vzrokov, ki je povzročil De Gaullov odstop.

Bidault bo še nadaljo zunanji minister

Paris, 24. — Dopisnik «BBC» v Parizu Thomas Cadet poroča, da Gouin noče, da bi bila nova vlada preveč številna. Zato lahko računamo, da bo imela največ 11-12 članov, medtem ko je imel De Gaullov ministrski svet 17 članov. Gouin je že odredil, naj George Bidault še nadalje vrsi funkcijo zunanjega ministra ter naj predseduje francoski delegaciji na skupščini Združenih narodov.

V ječah Gestapa

Nürnberg, 25. Unipress. — Danes je francosko tožilstvo predložilo podroben opis življenja in smrti v ječah v Franciji in drugih zahodnoevropskih deželah. Opis je bil tako strašen, da so nekateri nacistični krvniki izjavili, da tega ni mogoče poslušati.

Francoski tožilec je predložil pričevanja žrtev, ki so bile dovolj srečne, da so preživele strašne muke v gestapovskih ječah.

Prvič od predvajanja filma o koncentracijskih taboriščih ob pričetku procesa, nekateri nacistični obtoženci niso mogli skriti svojega sramu zaradi teh dejanj. Franz von Papen je snel slušalke z uses že po nekaj dokumentih in si zakril obraz z rokami. Nekateri drugi pa, zlasti Schirach, Raeder in Speer, so poslušali z isto strašno brezbrižnostjo in niso odvrnil oči od francoskega tožilca Charlesa Dubosta, ki je čital dokumente.

Značilno pričevanje je podala ena izmed nacističnih žrtev v ječi v Bourgesu, ki je razkrila celo vrsto mučilnih metod za izsiljenje «priznanja».

1) Dolgotrajno pretepanje;

2) namakanje glav žrtev v zmrzujočo vodo, dokler se niso onesvestile; nakar so žrtve oživili z umetnim dihanjem in ponavljali ta proces, dokler niso žrtve vrgli v mrzlo celico, ne da bi ji izmenjali obleko;

3) spuščanje električnih nabojev skozi telo žrtve; najprej so jih natikali na roke, noge in glavo, nato v ušesa in končno na spolne organe;

4) lomljenje in zvijanje nohtov s kleščami;

5) obešanje žrtev za roke za več ur, kar je spremljalo pretepanje;

6) zavezanje rok na hrbtu in nato obešanje za komolce, dokler niso popustili ramenski sklepi.

Očividno ni bil noben peklenski način, ki si ga je bilo mogoče izmisliti, preokruten za nacistično ravnanje z nezaščitenimi jetniki, svoje celice z zaslišanja z nogami v mehurjih zaradi v olje namočenih kosov obleke, ki so jih goreče stiskali med noge.

noge.

Dokumenti so dokazali, kako so druge žgali s plamenom ali so jih pustili grizti od policijskih psov.

Z NAŠO KRVJO NE SME NIHČE BARANTATI

Zadnje časopisne vesti o angleških predlogih internacionalizacije Julijske krajine in italijanskih glasovih o Wilsonovi črti so bolestno odjeknile med primorskem ljudstvom, ki je že toliko pritrpelo za svojo osvoboditev. Mar nismo bili dobri zavezniki, mar nismo žrtvovali vse v tej borbi, mar ne vidijo naše bede, naših grobov in naših požganih vasi? Tako se sprašuje naše ljudstvo. Mar smo zato trpeli, da bi zopet mešetarili z našimi pravicami? Pa če bi morali žrtvovati vse, do zadnje srajce in do poslednjega ožganega tramovja — od naše borbe ne odstopimo! Tako govore naši ljudje in solze so jim pritem v očeh. Skupno z našimi jugoslovanskimi brati smo se borili za ljudske pravice v novi Jugoslaviji. Zato se teh pravic ne bomo odrekli — nikoli in nikdar!

Sicer pa — čitajmo:

Iz Mačkovelj nam pišejo

Z gnevom ugotavljamo vaščani iz Mačkovelj, kako skušaj reakcija barantati z nami Primorci. Ločno protestiramo proti vsem, ki krešijo načela Atlantske karte in mimo volje ljudstva teptajo vse, kar je pravično. Prepričani smo, da bo kljub podlim špekulacijam nekaterih politikov, ki jim prihodnost ljudstva ni več od kakršne koli krame, zmagala pravica. Bolí nas le, da mora še danes priti do tega barantanja. Saj smo vendar v času borbe jasno pokazali, da želimo Jugoslavijo. Kadar beremo o noti za internacionalizacijo Julijske krajine, nas to boli, kot da bi nas brezvestneži hoteli rezati kot žive ude od Jugoslavije.

Želimo, da bi taki politiki pogledali sledove naše borbe od blizu. Da bi videli moč zatiranega ljudstva v borbi za svoje pravice, neupogljivo voljo zdravega naroda, ki ga ves teror ni spravil iz ravnotežja. V najhujšem trpljenju, ko so naši najboljši padali, smo verovali v dan vstajenja. Nova Jugoslavija nam je vlivala zaupanje v pravičnost zaveznikov in njih konferenco o samoodločbi narodov. Tudi kadar so italijanske in nemške horde potiskavale zaveznike v borbi nazaj, nas ni zapuščala ta vera. Fašistični tisk nas je zasmehoval, sramotil zaveznike in nas. Za vero vanje in v Titovo Jugoslavijo so nam požigali vasi in pobijali ljudi. Tudi naša vas je zgorela. 33 naših vaščanov so pobile fašistične zveri.

Odkar so italijanski šovinisti ob volitvah 21. V. 1921. prvič zažgali pet poslopij v naši vasi, je vse naše življenje ena sama verига grozodejstev in terorja. Po temnicah Kopra, Trsta in vse Italije so ginili naši ljudje. Vsak otrok in vsak starček ima za seboj roman grozot in bridkosti. Le Titova Jugoslavija nam je končno pokvila vero v boljšo prihodnost, ki je vedno tlela v nas.

Jugoslovanska zastava je naša zastava. Jugoslovanska ustava je naša ustava. Jugoslovanska vojska je naša vojska. V vsem tem vidimo naše življenje, plod našega trpljenja in naše zmage. Že našim najmanjšim otrokom je titovka največji ponos. Ni sile na svetu, ki bi mogla zatreti našo ljubezen do Titove Jugoslavije. Nobene žrtve se ne plašimo, da bi se le združili z našo materjo Jugoslavijo, ki bo edina celila rane, katere so nam zadali fašisti.

Vaščani iz Mačkovelj
(okraj Milje-Dolina)

Pismo iz Boršta

Mnogo čujemo danes o internacionalizaciji Julijske krajine, o Wilsonovi črti, o vsem tem, kar je najbolj daleč od prave «rešitve» julijskega vprašanja. Zakaj pa se ne oziraja na voljo ljudstva? Nešteti borci za svobodo, njih štabi in radiooddajne postaje so se skrivali vsa leta v bunkerjih naše vasi. Vaščani smo bili noč in dan na straži. Stalno so bili v vasi fašisti in Nemci. Pozimi 1944. so nas popolnoma obkolili in stalno na nas prežali. Nešteto partizanov je padlo v sovražne zasede okoli naše vasi. «Ispettorato Generale» iz Trsta je uporabljal vsa mučila proti našim vaščanom, da bi jim izdali bunkerje. 10. 1. 1945. je v gostilni Petaros s prvega nadstropja kri mučenih žrtev privrela skozi strop v pritličje. Trije obkoljeni hrabri partizani so se borili več ur proti številnim tolpam. S svojimi zadnjimi kroglami so se sami ustrelili. 31 vaščanov je bilo zaprtih, 36 jih je padlo v borbi na strani zaveznikov, 34 partizanskih borcev je dala naša vas, ki steje le 450 prebivalcev.

V temnih kleteh smo skrivali jugoslovanske zastave, katere so naše žene izdelovale v dolgih nočeh. Po bunkerjih smo skrivali te zastave in ko so 29. marca prišli prvi partizani na poti proti Trstu, se je dvignila vsa vas v morju teh zastav. Zanje smo tvegali življenja, nase so te zastave in naša Jugoslavija tovariša Tita! Od tega nas nikdar nihče več ne more odvrniti.

Vaščani iz Borsta

Glas iz Gabrovice v Istri

21. V. 1921. je padla prva žrtev fašistione krogle iz naše vasi. Od tedaj so se neprestano vršili ropi, aretacije in teror. V osvobodilni borbi so nam fašisti dne 8. maja 1944. požgali vas do zadnje hiše, vaščane, ki so jih ujeli, pa žive pometali v ogenj. Druge so postreljali; med njimi stiri in polletno Nerino Krmec in 67letno Marijo Ivančič. In še druge so požgali v krematoriju rižarne Sv. Sobote. Več kot polovico naših vaščanov je slo skozi Kalvarijo koncentracijskih taborišč in mučenja pri zaslisevanju. Več kot ena petina naših vaščanov je padla v borbi za našo svobodo. Vsak grm, vsaka skala nosi krvav pečat naše borbe. Da bi mogla istrska zemlja in istrsko skalovje vreči raz sebe vse nase solze, našo kri in obupne smrtne kliče, ki so vsa leta odmevali preko naših strmih pečin, da bi mogel slišati svet vzdihe hrepenenja po svobodi, Jugoslaviji in Titu, tedaj ne bi bilo postenjaka, ki nas ne bi razumel. Le priključitev k Jugoslaviji bo dala pravico nam in našemu Primorju.

Vaščani Gabrovice

Zbirajte knjige

25 let fašističnega nasilja nad našim narodom je imelo tudi na prosvetnem polju težke posledice. Vse nase javne knjižnice so bile popolnoma uničene. Po osvobojenju smo priceli na novo ustanavljati drustvene knjižnice. Mnogo knjig smo že zbrali, toda še vedno nismo izrabili vseh možnosti. Zato prireja Prosvetna zveza z vsemi včlanjenimi društvi v Presernovem tednu tudi teden slovenske knjige.

Prosvetna zveza poziva vsa včlanjena drustva, naj določijo nekaj članov, ki bodo v tednu slovenske knjige, to je od 1. do 8. februarja, šli po vseh slovenskih domovih. Zbiranje knjig naj postane vsenarodno prosvetno tekmovanje. Vsaka slovenska družina naj daruje našim društvenim knjižnicam vsaj eno knjigo. Preiscite svoje omare in police in če nimate primerne knjige, jo nabavite v naših knjigarnah, ali pa se oddolžite s primernim prispevkom za nakup novih knjig. Prešernov teden naj se na Primorskem pretvori v mogočno manifestacijo naše kulturne aktivnosti.

V Jamljah tekmujejo

V naši vasi smo prav lepo organizirali prodajo naših časopisov.

Sedem tovarišic — mladink in pionirk — Bagon Mafalda, Bagon Milka, Soban Jolanda, Bagon Dalka, Penarčič Alma, Pahor Cvetka, Krošelj Marija se je javilo prostovoljno, da bo raznašalo po vasi časopise. Sklenile so tudi, da bodo med seboj tekmovale, katera bo prodala v najkrajšem času največ časopisov. Dejale so namreč, da dobro vedo, kako je važno, da ljudje čimprej zvedo za novice, — posebno sedaj, ko je prihod razmejitvene komisije tako blizu.

Vsak dan prinaša kurir časopise z Nabrežine, in jih odda tovarišici, ki pride na vrsto.

Prvo kmetijsko zborovanje

V nedeljo 27 t. m. ob 10 uri bo v ulici Renato Imbriani št. 5, I., I. kmetijsko zborovanje. Ker gre za važne probleme, se vabijo vsi referenti, odborniki in predstavniki kmetov.

Mladinska igra v domu pristaniških delavcev

Ponovno opozarjamo, da gostujejo v Trstu pod okriljem AFŽ I. mestnega okraja openski otroci. V nedeljo 27. t. m. ob 15. uri bodo v dvorani Doma pristaniških delavcev (Casa del Lavoratore Portuale) igrali mladinsko igro «V kraljestvu palčkov», katero je skomponiral Ivan Grbec. Predprodaja vstopnic bo v soboto in nedeljo od 9. do 12. ure in v nedeljo ob 14. uri pred predstavo v gledališki blagajni. Cena vstopnic: sedeži 30 in 20 lir, stojišča 15 lir.

Vabilo

V nedeljo bo v Bazovici ob 16. uri ples in šaljiva pošta. Igra orkester «Veseli veter». Vabljeni vsi!

OD TRIGLAVA DO JADRANA

Poročilo finančnega oddelka ZVU

Trst, 16. VZN. — Finančni oddelek Zavezniške vojaške uprave sporoča, da še vedno prejema s strani posameznih oseb in tvrdk, ki so dobavile živež ali ki so delale za jugoslovansko vlado za časa zasedbe tega ozemlja, prošnje za poravnavo.

To zadevo je že proučeval mešani gospodarski odbor skupno z jugoslovanskimi oblastmi.

Zato naj upniki ne pošiljajo svojih terjatev, dokler ne bomo objavili izjave o njihovem izplačilu.

Beka

Mladina se zaveda svojih dolžnosti do porušene dežele. Prijela je za delo in popravila vse vaške poti. Na sestanku je sprejela sklep, da odstrani vse ruševine hiš, ki so bile požgane 16. maja 1944. Junaški partizani so jo naučili premagovati ovire. Zato so danes ne boji najtežjih del. V času borbe proti okupatorju je ta vasica nudila zavetje mnogim borcem, saj je imela v naposredni bližini bolnico in radijsko postajo. To ljudstvo, ki je v času borbe toliko žrtvovalo, sedaj požrtvovalno in udarno obnavlja svoje domove.

Tomaj

Zaradi suše in posledic vojne je občutiti na Krasu veliko pomanjkanje krme. Po drugi strani pa kmetje niso mogli kupiti krme drugje, ker nimajo potrebnih denarnih sredstev. Zato preti živini velika nevarnost. Poleg tega bo v teku leta vse premalo gnoja. Pred časom je prispela količina otrobov. Čeravno so tako potrebni jih še niso razdelili med kmete, ki upravičeno zahtevajo, da se krivce pokliče na odgovor. Zaradi pomanjkanja krme bi bila dobrodošla sol, toda tudi te ni. Če to vprašanje ne bo čimpreje rešeno, bo imelo hude posledice.

Idrija

V nedeljo 6. t. m. je bil v Idriji ustanovni občni zbor Obnovitvene in stavbene zadruge. Zborovanje je otvoril tov. Janko Bevk. Nato je prevzel besedo tov. Logar, ki je v jedrnatih besedah obrazložil pomen zadružništva iz politično-gospodarskega vidika. Inženir Godec je poudaril potrebo zadruge za splošno obnovo in nove gradnje. Dejal je, da so v nekaterih porušenih predelih Slovenije take zadruge dosegle nepričakovane uspehe. Vodja tehnične baze v Idriji tov. Hvala je obrazložil kakšni naj bodo odnosi tehnične baze do obnovitvene zadruge ter kako in koliko more oblast tem zadrugam pomagati. Obsodil je vse one reakcionarje, ki skušajo blatiti današnje zadruge, češ da so enake onim, ki so bile v predaprilski Jugoslaviji. Po odobritvi zadružnih pravil so navzoči izvolili upravni in nadzorstveni odbor.

Dole pri Idriji

Tudi v tej vasi obnovitvena dela dobro napredujejo. Popravili so vse ceste in poti, ki vodijo skozi to področje. Zaradi pomanjkanja gradbenega materiala je bilo popravljanje raznih poslopij začasno prekinjeno. Dasiravno je začelo slabo vreme, vaščani pripravljajo gradbeni material za načrtno obnovo, ki jo bodo izvršili v teku tega leta.

Vrsno

V ofenzivi 1944. leta so SS-oddelki požgali mnogo hiš v tej vasici. Sedaj so prebivalci sami pristopili k obnovi in popravili Stalarjevo, Zabregarjevo in druge stanovanjske hiše. Razen ene hiše je vsa vas zasilno obnovljena.

Kanal

Sindikalna organizacija je zelo oživela, ker je zadnje čase ljudstvo razumelo, da je edina, ki ščiti interese delavstva. Ker se je organizacija zelo razširila, so bile potrebne volitve novega okrajnega odbora. Na okrajni sindikalni konferenci, katere so se udeležili sindikalni delegati skoro vseh vasi, so izvolili nov odbor, kateremu predseduje tov. Gabrijelčič Mirko. Za tajnika so izvolili tov. Paravan Jožeta. Na tej konferenci so razpravljali o vseh vprašanjih, ki trenutno najbolj zanimajo sindikalne organizacije. Zadali so si tudi naloge za nadaljnje delo. Obenem so dosedanji sindikalni zaupniki podali poročilo o delovanju v preteklem letu.

Kamno

Izreden primer smrti dveh starih zakoncev se je 14. januarja primeril v naši vasi. Fratnik Marija, 67 let stara, ki je opravljala še vsa hišna dela in bila do zadnjega zdrava, je omedlela. Nesli so jo v posteljo, kjer je čez nekaj minut izdihnila. Njen mož, star 76 let, je ob nenadni smrti svoje žene dejal: «Ženo mi boste dali v krsto, mene pa na mrtvaški oder». In glej čudo! Kljub temu, da je bil zdrav, in krepak, tudi on je 24 ur po smrti svoje žene omedlel. Odnesli so ga v posteljo, kjer je kmalu izdihnil tudi on. Tako sta stara zakonca, še pred 24 urami zdrava in krepka, zedinjena v smrti ležala na mrtvaškem odru.

Čeravlje

Mladina ne zaostaja pri uničevanju borovega prelca. Zadala si je nalogo, da bo v teku tedna očistila vse borovce, ki se nahajajo na vaškem področju. V ta namen je ustanovila delavno četo, ki se je že v mnogih primerih udarniško izkazala.

Modrejce

Na vaškem zboru so si vaščani zadali nalogo popraviti poti. Vsi so šli na delo in popravili poti bolje nego je bilo v načrtu. S tem so Modrejčani rešili eno izmed svojih najbolj perečih vprasanj. S pomočjo KNOO rešujejo tudi druga vprašanja. Vsi zavestno in udarniško delajo v hrepenenju po združitvi k Jugoslaviji, kjer ima ljudstvo oblast v rokah in kjer država nudi ljudstvu vsestransko pomoč.

Šebrelje

Vaščani z udarnim delom pripravljajo izgraditev apnenice za obnovo popolnoma požgane vasi. Toda tudi do danes niso spali. Pokrili so eno tretjino 178 požganih objektov. Za krtje drugih 20-30 objektov je pripravljen les. Delo bodo pričeli spomladi.

Brda

Dne 30. dec. p. l. je imelo okrog 40 mladincev iz vasi Kojsko, Snežatno, Brestje, Vrhovlje in Gonjače udarniški dan. V dveh urah so pripravili 30 q drv in jih znosili iz gozda preko skalovja in po strmih stezah. Ves čas udarniškega dela je vrhu skalovja plapolala zastava s peterokrako zvezdo na sredi. Mladina je vriskala in pela pesmi o borbi in svobodi.

Kobarid

Kot vsako leto, tako je tudi letošnja zima povzročila miljonsko škodo. Zaradi snega in dežja so bila drevesa in električno omrežje obdana z debelo ledeno plastjo. Pod silno težo so se žice električnega omrežja pričele trgati, tako da je bil v soboto zvečer ves okraj v temi. Tudi drevesa, tako v dolini kakor v gorah, so bila močno prizadeta. V legi od 500 do 800 metrov nad morjem je bila ledena plast debela več centimetrov. Potrgale so se celo žične vzpenjače, po katerih spuščajo kmetje drva s hriba v dolino. Najbolj so prizadete livške vasi.

Vojščica

Na pobudo gozdnega referenta krajevnega odbora je mladina proglasila 7. januar za udarniški dan v uničevanju borovega prelca.

Toda na delo ni šla samo mladina, temveč tudi starejši, ki so udarniško čistili borove gozdove. Ta dan so napravili 2234 ur, uničili pa na tisoče in tisoče gnezd borovih prelcev.

Kulturna prireditev v Krajni vasi

V nedeljo 27. t. m., ob priliki domačega praznika, bo imelo prosvetno društvo «Volnik» kulturo prireditev s pestrim sporedom in prosto zabavo. Vabljeni vsi!

Prosvetno društvo „Škorklja" (Vicolo ospedale militare, 2)

vabi članstvo na občni zbor, ki bo danes 26. t. m. ob 20. uri v društvenih prostorih. Dnevni red je tal: 1. Čitanje zapisnika I. občnega zbora, 2. poročila, 3. volitev novega odbora, 4. slučajnosti.

Občnega zbora naj se udeležijo tudi zastopniki bratskih društev in pa vsi tisti, katerim je društveno delovanje pri srcu.

Po občnem zboru bo v novi dvorani plesna zabava, ki jo bodo ponovili v nedeljo ob osmih zvečer.

Smučarski izlet na Črni vrh

V nedeljo 27. t. m. priredi sentjakobsko prosvetno drustvo «Ivan Cankar» smucarski izlet na Crni vrh pri Idriji. Prevoz za clane 250 lir, za nečlane 270 lir. Vpisovanje izletnikov v gostilni Kobal (Jadran), Via dell'Industria 16.

Obvestilo

Vsako nedeljo ob 9.15 uri bo v cerkvi «Notre Dame» di Sion, ulica Alice, šolska maša za dijaštvo slovenskih srednjih šol. Med mašo se slovensko petje. Služba božja je namenjena predvsem srednješolcem, vendar so dobrodošli tudi njihovi starši in vsa slovenska mladina. V cerkvi kurijo. Prva slovenska šolska maša bo v nedeljo 27. t. m. ob 9.15.

Vabilo

Varuhe partizanskih sirot, ki so 24. decembra p. l. prisostvovali obhajanju prvega božiča v miru v hiši pristaniških delavcev, vabimo na odsek socialnega skrbstva v ulici Galatti 20, I. nadstr. od 9-12 ure.

Naročnine za radio

V skladu s prejšnjimi odredbami, s katerimi je bila ukinjena državna koncesijska pristojbina za radijske in telefonske aparate, obvešča Z. V. U., da se pristojbina, katero so posestniki radio-aparatov že plačali, ne bo povrnila, temveč pridržala kot delno (ali dopolnilno) plačilo naročnine za radio za leto 1945, ki je povišana na 163 lir, če se plača v enem samem obroku, in na 167 lir, če se plača v dveh obrokih.

Prehrana

Razdeljevanje riža. V ponedeljek 28. t. m. bodo pričeli razdeljevati po 500 gr riža na osebo vsem potrošnikom, ki spadajo k skupinam I, II, III, IV, V, VI, in VII. Dne 4. februarja bodo razdeljevanje zaključili. Cene: navaden riž 32.60 lir kg, polufini riž 35.80 za kg, finejši riž 42.40 za kg.

Razdeljevanje koles

Urad za delo v Gorici sporoča, da ima na razpolago 44 koles (6 ženskih in 38 moških), ki jih bo razdelil delavcem raznih strok.

Kdor želi dobiti kolo, naj vloži pri omenjenem uradu prošnjo s vsemi podatki in delodajalčevim potrdilom. Rok za vlaganje prošenj poteče 30. t. m.

Dobra srca

Namesto venca pok. Petru Krilmančiču darujejo sinovi in hčere 1.750 lir za prizadete partizanske družine.

Pogrebno društvo Bazovica daruje za tiskovni sklad lir 200.

Namesto venca na grob Ivana Malalan so darovali sorodniki pokojnika lir 1.000 za sirote padlih partizanov iz Opčin.

Odg. urednik DUSAN HRESCAK

Poizvedbe

Kdor bi kaj vedel o Joškotu Stoka, po domače Goščev iz Sežane, o katerem vemo, da je bil 17. 1. 1945 v borbi v Gradovcu pri Vinkovcih in dodeljen 5. slov. bat. I. kranjske brigadi, V. divizije prosimo, naj to sporoči Jožetu Stoka, Sežana 24.

MALI OGLASI

TRTE, CEPLJENE, lepe in zdrave dobite v trtnici Tavčar Stanislav, Ivanjigrad (Komen). 8x

KISLO ZELJE, prvovrstno, na prodaj po sodčkih. Skladišče Corso Cavour 4. 8x

RESTAVRACIJA TERMINUS
Drevored Miramar 1
nasproti izhodu Glavnega kolodvora
V SOBOTO IN NEDELJO
KONCERT
ob 19 do 22 ure
Cene ostanejo za časa koncerta nespremenjene

VINSKI KIS
vam nudi
KISARNA PLESNIČAR
zaloga v TRSTU, via Rismondo 4 - Telef. 8916
NAJNIŽJE CENE! NAJNIŽJE CENE!

ZDRUŽENJE MIZARSKIH OBRTNIKOV
V SOLKANU
(bivša C. A. M.)
znano po odlični izdelavi vsakovrstnega pohištva, obvešča vse svoje odjemalce in prebivalce Primorske, da ima svoje delovne moči zopet na delu. Sprejema vsakovrstna naročila v lesni stroki, kot obnavljanje stavb, šolske opreme, oprema vsakovrstnih lokalov, itd. 118
Vsem zainteresirancem se Združenje toplo priporoča.

Kdaj bo rešeno vprašanje briških kolonov?

Že dolgo časa trajajo pogajanja med kmečkimi delavci v Furlaniji in Slovenski Benečiji ter raznimi veleposestniki, da bi se končno odpravil sistem fevdalizma. Do danes je bilo dosezenih le malo uspehov, četudi so delavci že za časa osvobodilne borbe bili na boljšem, kot danes. Takrat so delavci dajali veleposestniku le 25% od svojih pridelkov. Ko se je vojna končala, so si lastniki zopet pričeli lastiti pravice do starih privilegijev in terjali delitev na pol. S tem, da je uredba st. 11 uvedla italijansko zakonodajo iz leta 1943., bi morali furlanski koloni zopet deliti pridelek na pol. ZVU se ozira le na italijenske zakone, kar popolnoma ustreza lastnikom, ter stavlja kolone ponovno v položaj v katerem so bili za časa fašizma. Kmetje, ki so sodelovali v partizanskih odredih ali sploh v osvobodilni fronti in si s tem priborili pravice, ki pripadajo zmagovalcem, zahtevajo, naj se upostevajo njihove zahteve in naj se koncno pristopi k rešitvi te sramote 20. stoletja.

Tam, kjer delavce placajo, so njihove mezde tako zmanjšane, da niso v nobenem pravem razmerju z zivljenjskimi potrebami. ZVU smatra, da poljedelski delavci ne rabijo takih mezd kot industrijski, četudi so njihove potrebe enake. Tudi to vprasanje se bo moralo rešiti. Napreduje pa zelo počasi, predvsem zato, ker delodajalci še niso imeli svojega zdruzenja, ki bi zastopalo pravnoveljavno koristi svojega članstva.

Zanimivo je, da so se pokazali kot bolj popustljivi tisti delodajalci, oz. veleposestniki, ki so bili zelo tesno povezani z okupatorjem ali s fasisticnimi organizacijami in danes spadajo med vojne zlocince. Ti veleposestniki so pripravljeni, priznati kolonom celo več kot 75%, to pa zato, ker niso gotovi, ali bodo s svojim posestvom sploh kdaj razpolagali. Ostali veleposestniki, ki pa niso tako močno kompromitirani, vztrajajo na tem, da jim priznajo pravico do 50% pridelkov.

V pogledu socialne zaščite so danes kmečki delavci v zelo kocljivem položaju.

Tak fevdalni sistem ne spada v XX. stoletje, ki uveljavlja načelo: zemljo tistemu, ki jo obdeluje.

Toda briski kmetje vseeno vztrajajo pri svoji zahtevi: 25% pridelka lastniku, 75% pa tistemu, ki zemljo obdeluje.

To je skrajna meja. Zato tudi briški koloni ne morejo preko tega. Upravičeno pričakujejo, da jih bo pri tem njihovem prizadevanju podprla tudi ZVU.

Kje tiči krivda

Iz Idrije v Sempeter na Krasu je 80 km. To je daljava, ki so jo kurirji za časa osvobodilnih borb prehodili v dveh dneh. Pred kratkimi pa se je pripetilo, da je nekaj pisem kljub redni avtobusni progi hodilo 10 dni.

Upravičeno se sprašujemo, kaj je vzrok tej zamudi. Sodili bi, da je tega kriva nemarnost in da pošta marsikdaj obtiči v kakem žepu ali aktovki, namesto da bi jo izročili naslovljencem.

Treba se je zavedati, da včasih kako čisto navadno pisemce vsebuje važna navodila, ki jih je treba nemudoma izvršiti, ali pa vabila na zborovanja in sestanke. Zato vsem malomarnežem priporočavsemi podatki in delodajalčevim službo.

V požganem Komnu

V požganem in razdejanem Komnu ni imela mladina prostora, kjer bi prirejala igre in konference, da bi se gradila. Ostromasenо ljudstvo stanuje po hlevih in kleteh, skratka v prostorih, kjer se ne morejo niti obračati. Toda vseeno so čutili potrebo, da si zgradijo svoj dom, kamor bodo zahajali in se razvijali na kulturno prosvetnem polju.

Z vso vnemo so se lotili dela, dasiravno niso imeli niti orodja niti materiala. Niso se ustrašili, temveč pogumno so strnili vrste, organizirali delovne skupine in v kratkem postavili mladinski, oziroma ljudski dom. Na dan 6. t. m. so s kulturnim mitingom svečano otvorili dvorano, v kateri bodo prirejali konference in razvijali kulturno prosvetno delo.

Sprejemi v gluhonemnico

Gluhonemnica za Slovensko Primorje v Portorožu v Istri sprejema še vedno gojence, gluhoneme otroke iz vsega slovenskega Primorja. Sprejemajo se telesno in duševno zdravi, gluhonemi otroci od 6 do 13 let stari. Pra tako tudi učenci, ki so hodili v italijanske zavode do vštetega 5. razreda. Zavod ima internat ob krasni obali z vsem potrebnim komfortom. Oskrbnina se plačuje po premoženjiskih razmerah. Okrožni in okrajni NOO so dobili vsa potrebna podrobna navodila in pojasnila, zato naj se starši obračajo nanje. Pojasnila daje neposredno tudi uprava gluhonemnice.

„LJUDSKI TEDNIK"

list z bogato in pestro vsebino političnega, kulturnega in gospodarskega značaja je izšel. Prinaša tudi zanimive slike iz naših krajev.

Dobi se v vseh razprodajalnicah in pri krajevnih kolporterjih.

Delavci za svoj dom

Postojnski delavci in nameščenci so poklonili vsak po eno dnino in zbrali na ta način 80.000 lir za popravilo bivšega železničarskega «dopolavora», katerega nameravajo popraviti in preurediti za kinodvorano, predavanja, zborovanja itd. Delavci so vedno pripravljeni na materialne žrtve, ko gre za napredek in izobraževanje.

Dopisujte v „Primorski dnevnik„

Nujnost demokratizacije slovenskih srednjih šol v Trstu

Slovensko dijaštvo Trsta je za demokratizacijo s krvjo in žrtvami priborjene šole decembra lanskega leta stavkalo in odposlalo protestna pisma ZVU in PNOO-ju. Medtem ko je PNOO obljubil, da bo kakor v preteklosti, tudi v prihodnosti branil priborjene demokratične pravice, je profesor Baraga odgovoril, da se šolska uprava ne more tako daleč ponižati (!!!), da bi učni načrt predložila dijakom v razpravo.

Dijaki so zahtevali kot prvi korak — osnovni pogoj — za demokratizacijo šol, odstranitev profesorjev — kolaboracionistov, dalje predložitev učnega načrta dijakom v razpravo in ureditev vprašanja šolskih knjig. Na stavkovnem zborovanju so izvolili svoj šolski odbor, ki naj bi predstavljal neko zvezo med profesorskim zborom in dijaki. Posamezni dijaki so objasnili naloge šolskega odbora, ki naj bi organiziral širše kulturno prosvetno delo, preko razrednih odborov pripravljal dijake k resnemu učenju, organiziral delovne, študijske kolektive, izposloval pri ravnateljstvu dovoljenje za stenčase in reševal druga tekoča vprašanja. Torej, dijaki so dali zdrave in koristne pobude, ki nudijo šolski upravi olajšavo pri vodstvu in osnovo za njihovo sodelovanje s profesorji.

Precej časa je že preteklo od tedaj.

Medtem ko šolski odbori v drugih demokratičnih deželah sodelujejo pri sestavljanju učnega načrta, je šolski odbor slovenske šole v Trstu, zasmehovan ali neupoštevan, kot da bi ga ne bilo. Medtem ko so v coni B zborovali vsi šolski odbori in poročali o plodonosnem sodelovanju s profesorji, v slovenski šoli v Trstu nimajo niti stenčasa, kjer bi profesorji lahko dali svoje nasvete in kritike. Nasprotno, edini korak k «demokratizaciji» je predlog duhovnika dijakom, naj sprejmejo mesto ene ure dve uri verouka, medtem ko imajo tedensko samo tri ure pouka v slovenščini. Dijaki so upravičeno vztrajali na tem, da se morajo najprej naučiti slovenščine, za kar je potrebnih več ur pouka, da bi mogli bolj uspevati pri učenju verouka in drugih predmetov.

Solsko vprašanje trej še vedno ni rešeno. Slovensko dijaštvo Trsta ugotavlja samo to, da demokratizacija šole ne bo izvršena tako dolgo, dokler bodo kolaboracionistični profesorji na svojih mestih.

Zato upravičeno želi, da bi ZVU preiskala primere posameznih profesorjev in jih odstranila ter s tem pripomogla k rešitvi šolskega vprašanja.

Parna žaga v Postojni je začela obratovati

Po osem mesečnem udarniškem in napornem delu so postojnski delavci obnovili in pognali v tek parno žago, ki jo je okupator pred umikom zažgal. Žaga je tedaj gorela tri dni in tri noči in marsikdo je dejal: «Ta žaga najbrže ne bo nikoli več obratovala».

Toda po izgonu okupatorja so crni in osmojeni stebri le malo časa strleli v zrak. Delavci s tovarišem Stefančičem, na čelu so trdno in odločno prijeli za delo. Hkrati z obnavljanjem žage, je tovarna za izdelovanje strojev, pod tehničnim vodstvom tov. Miklavčika in Tršarja pričela predelovati v ognju izgorele stroje. Iz komadov starega, izgorelega železa so znova nastali novi stroji, ki so danes zapeli svojo mogočno pesem dela.

«Ne sramujemo se povedati», so dejali delavci, «da se nam je orosilo oko, ko so se začeli stroji vrteti».

Po kratkem uspelem preizkušanju strojev je tov. Valenčič, predsednik I.O.E.L.D.N., spregovoril o plemenitem delovnem tekmovanju in vzpodbujal navzoče, naj se resno lotijo dela za obnovo.

Za njim je spregovoril še predsednik mestnega NOO-ja, tov. Garzarolli, ki je v imenu vsega postojnskega prebivalstva voščil obratu obilo uspeha.

Sledila je majhna zakuska, katero je pripravilo vodstvo obrata delavstvu, ki je največ prispevalo k obnovi.

Žaga bo vsak dan sežagala 20 kub. m hlodov.

Ukinitev nedeljskih vlakov

Železniška uprava javlja, da bodo zaradi pomanjkanja električnega toka in zaradi potrebe omejitve potrošnje ukinili od nedelje 27. januarja do preklica sledeče nedeljske vlake:

Vlak št. 4333 ura odhoda ob 6.25 delavski vlak Trst-Gorica.

Vlak št. 8791 ura odhoda ob 9.55 potniški vlak Trst-Červinjan.

Vlak št. 8825 ura odhoda ob 14.36 potniški vlak Trst-Gorica.

Vlak št. 1669 ura odhoda ob 19.30 delavski vlak Trst-Pieris.

Vlak št. 8762 ura odhoda ob 8.26 potniški vlak Gorica-Trst.

Vlak št. 1736 ura odhoda ob 12.35 potniški vlak Červinjan-Trst.

Vlak št. 1656 ura odhoda ob 16.45 delavski vlak Gorica-Trst.

Vlak št. 4704 ura odhoda ob 20.30 delavski vlak Pieris-Trst.

Možno je, da bodo sledile nadaljnje omejitve v nedeljskem železniškem prometu, vendar so te ukinitve zgolj začasnega značaja.

Beseda našim čitateljem

Veselo novico smo izvedeli.

V Tržaškem okrožju so namreč pričeli tekmovati v dopisovanju. Od takrat prihaja dnevno na kose dopisov. Najboljši so doslej Nabrežinci — tov. Srečko. Toda imajo se druge resne tekmovalce.

Najboljši smo napisali — najboljši po številu poslanih dopisov — da se razumemo! Kajti dosedanje tekmovanje moremo ocenjevati le po količini dopisov.

Vsebinsko pa... To je drugo poglavje, kajne?

Da, in na to poglavje so skoraj vsi dosedanji udeleženci v tekmovanju pozabili. Tekmovanje je pomenilo zanje — ne pretiramo dosti, oz rečemo — lov na rekord, lov za prvo, drugo in tretje, morda se četrto in peto mesto. Nočemo s tem trditi, da je tekmovanje zaradi tega nezdravo. Nasprotno. — Prav dobro se zavedamo koristnosti tega tekmovanja, ki ima namen zaktivizirati v dopisovanju vse ljudstvo v tržaškem okrožju in ga tako vzgajati ter zainteresirati za razna vprašanja. Prav dobro se zavedamo tudi pozitivnih lastnosti posameznega tekmovalca, ki nam pošlje kopico dopisov, ker doživlja gibanje okrog sebe bolj kot drugi in ima na razpolago več predmetov, ki jih lahko obdela.

Toda prav tu lahko nastane nevarnost, da kak navdušen tekmovalec poslje dopis zaradi številke, ki se stalno viša, četudi napise le pet do dvajset vrst, na vsebino pa ne polaga dosti ali sploh nobene pozornosti.

No — in taki — pa brez zamere, so bili skoraj vsi dopisi. — Zaradi številke — za rekord!

Jasno je, da ta začetni neuspeh tekmovanja ni porazen. Ne, naravnost dobro je, da smo takoj v začetku zasledili hibo. Tako bomo posvetili več pozornosti tekmovanju in ga postavili na zdravo osnovo, ker bi v nasprotnem primeru vsi dopisi, katerih je vsak dan za cel košč, lahko ostali kar v kosu.

Kaj naj torej pisemo — se bodo gotovo sedaj vprašali vsi dosedanji udeleženci tekmovanja, ki so po večini obravnavali naslednje teme: posamezne vpade fašistov in Nemcev, njih roparske pohode, partizanske akcije manjšega merila, osebne doživljaje iz pretekle vojne, itd., itd..

Kaj naj pišete?

Snovi za dopise je več, kot preveo.

Ogromno je lahko črpamo iz let suženjstva in narodno-osvobodilne borbe, ker je — kot je nek tekmovalec ugotovil, vsakdo imel toliko doživljajev, da bi lahko napisal celo knjigo. S takimi dopisi pokažemo tudi vsemu svetu, koliko krtev smo dali za svobodo. Toda pri tem pisanju — ker ga je toliko, moramo izbrati le najmočnejše primere, ostale zločine pa navedimo kronološko. Kronška posameznih vasi v letih borbe in za sedemindvajset let nazaj je hvaležna tema in jo lahko v tekmovanju izrabimo — katera vas bo čimprej sestavila popolno kroniko od leta 1918. V tem primeru ne bo slo torej samo za tekmovanje med poedinci, temveč za tekmovanje med vsemi.

Opisovanje, poročanje o tekočih dogodkih — o tem pa se lahko kosajo poedinci. (Tudi v dostavi dopisov — kot so že začeli).

Gospodarska vprašanja, — zadružništvo, kmetijstvo, obnova, sindikati itd., kulturno prosvetno delo, šole, prireditve, kritike prireditev itd. — to so teme, katere obravnavajte.

Vendar ne samo kot doslej: «Razpravljali smo o gospodarskih vprašanjih, govorili o zadružništvu itd. Ne samo: priredili smo miting, bile so te in te točke, sijajno so jih izvajali; gledalci, kateri so napolnili do zadnjega kotička dvorano, so ploskali itd., itd.

Pišite še o gospodarskih problemih. Opišite točno, kako ste jih rešili oz. kako jih nameravate rešiti. Označite sklep vseh vaščanov, kako ste ali boste pristopili k obnovi itd. In povejte svoje mnenje, kako bi najboljše rešili vsa pereča vprašanja, ki vas mučijo. Vsi se danes zavedamo, da bomo morali sami rešiti pereče gospodarske probleme. Vaša misel bo lahko koristila marsikomu!

Isto velja za ostalo: ocenjujte, svetujte, poročajte!

Tako bo dobilo tekmovanje v dopisovanju pravo vsebino.

Iniciativo tržaškega okrožja pa moramo vsekakor pohvaliti. Podobnih tekmovanj smo sicer navajeni že od časov narodno osvobodilne vojne, kjer je tekmovala v dopisovanju slasti mladina po vseh okrajih, okrožjih in pokrajinah.

*To tekmovanje,